

la, eadem leges et cæremoniæ, eadem omnino personæ et genealogiæ; atqui talis mutatio reputari non debet essentialis; quinimo probat nullam factam esse mutationem essentialem; si qua enim essentialis facta esset mutatio, quoddam saltem illius remaneret vestigium; porro nullum talis mutationis existit vestigium, sed perfectissima inter diversos textus reperitur uniformitas quoad substantiam. Ergo.

De hujusmodi chronologiæ discrepantia eodem modo judicavit Ecclesia. Licet enim in concilio Tridentino, sess. 4, tanquam veram et authenticam probaverit Vulgatam traductionem quæ textui Hebraico conformis est, commemorat tamen in Martyrologio, vigilia Nativitatis Domini, supputationem Septuaginta interpretum. Ergo.

Quo autem tempore, qua ratione, quo motivo, a quibus personis facta fuerit ista mutatio? Omnes eruditi fatentur has quæstiones insolubiles esse; existimat tamen *Duguci*, in Gen. t. 2, textum Hebraicum aliis textibus anteponendum esse, tum quia Ecclesia illum approbasse videtur, quando Vulgatam approbavit, tum quia est antiquior, tum quia in Synagoga et in vera Christi Ecclesia semper fuit in usu.

ARTICULUS TERTIUS.

DE VERITATE PENTATEUCHI.

Multum datur discrimen inter authenticitatem et veritatem alicujus libri. Liber enim potest esse authenticus et non verus; quia fieri potest ut scriptor sit deceptor vel deceptor, quod frequenter accidit. Itaque, authenticitate et integritate Pentateuchi demonstratis, nunc probandum est illum esse verum, id est, cuncta facta quæ in eo continentur vere contigisse. Inter facta quæ describit Moyses, alia ipsi erant cœva et alia respectu ipsius præterita. Facta prioris generis referuntur in Exodo, Levitico, Numeris et Deuteronomio; alia vero describuntur in Genesi. Nobis examinandum est 1º an vera sint facta quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris narrantur; 2º an quæ in Genesi referuntur.

PROPOSITIO PRIMA.

Vera sunt facta quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris describuntur.

Prob. Vera sunt enim hæc facta si Moyses non fuit deceptor nec deceptor: atqui utrumque certissimum est.

1º *Moyes non fuit deceptor.* Innumera enim Moyses describit facta publica, sensibus obvia, sibi personalia quorum dicit se fuisse non solum testem oculatum, sed operatorem: at impossibile est illum fuisse deceptum circa talia facta; circa hujusmodi facta enim decipi non potuit quin fuerit plus quam fanaticus et extraordinaria correptus dementia: attamen, nedum fuerit fanaticus aut dementia correptus, patet ex ipsius scriptis, doctrina, legibus, etc. illum fuisse virum prudentem et sapientissimum, ut ipsi adversarii fatentur. Ergo 1º.

2º *Non fuit deceptor.* Si enim fuisset deceptor et facta quæ narrat finxisset, vel Hebræi cum illo in fraudem conspirassent, vel solus omnes decepisset: atqui neutrum dici potest.

1º Dicitur non potest Hebræos in fraudem cum illo conspirasse; absurdum est enim supponere tot hominum milia simul conspirasse in fraudem sibi inutilem: atqui omnes Israelitæ simul conspirassent in fraudem sibi inutilem, imo sibi nocivam et odiosam; multa namque referuntur facta genti Hebrææ probrosa, ut vituli aurei adoratio, actus idololatriæ in deserto, murmuraciones adversus Deum et Moysen, Moysis contra gentem objurgationes, etc.

Præterea, si Moyses et tota gens Hebræa simul in fraudem conspirassent, excogitassent facta antiquiora, obscura et vaga, non vero recentia, splendida, publica et circumstantibus gentibus tam nota ut fraus omnibus statim apparuisset. Ergo 1º.

2º Dicitur non potest solum Moysen fuisse impostorem et Hebræos decepisse. Nam 1º, secundum sævæ critices regulas, non licet sinceritatem alicujus scriptoris historici, sine rationibus positivis in dubium revocare. 2º Ut impo-

stor haberi non potest qui manifestos præ se fert sinceritatis characteres; atqui Moyses manifestos præ se fert sinceritatis characteres; in omnibus enim scriptis suis non æquivoca præbet signa probitatis et pietatis; doctrina ejus est sublimis, præcepta sancta, leges sapientes; quidquid operatur ad bonum gentis dirigitur, proprii commodi semper est immemor; filios suos absque ullo splendore in gente sua relinquit: atqui hæc manifesti sunt sinceritatis characteres. 3° Si Moyses decipere voluisset, incredibilia non excogitasset facta quorum unusquisque falsitatem primo intuitu conspexisset: in ea quippe hypothese, fingit aquas fluminis in sanguinem coram duabus gentibus versas esse, tenebras per plures dies integram cooperuisse regionem, mare divisum fuisse et totam gentem sicco pede inter aquas transiisse, manna per quadraginta annos e cælo pluisse, aquam e rupe percussa fluxisse atque ex ea homines et jumenta bibisse, legem a Deo super montem Sinai inter tonitrua et fulgura solemniter datam fuisse coram omni multitudine, et innumera ejusdem generis facta; impostor autem, vel minimo præditus judicio, aliter contextas excogitaret fabulas. 4° Non semel Moyses splendiora sua narrat miracula, sed continuo ea commemorat; exprobrat Hebræis quod sint duræ cervicis; aspere eos redarguit, transgressiones in specie levissimas pœna mortis plectit, multa hominum millia propter eorum rebellionem trucidat, etc. Porro non ita se gerit impostor qui benevolentiam populi sibi conciliare intendit. 5° Impossibile fuisset Moysi suam gentem circa facta quæ narrat decipere; illa enim exhibet tanquam publica, præsentia et ante omnium oculos peracta, v. g. maris divisionem et multitudinis transgressum, columnam nubis et ignis, manna jugiter e cælo decidens, vestes per quadraginta annos integre servatas, tonitrua et fulgura in monte Sinai, etc. Tota gens Hebræa tam firma persuasione hæc admittit facta, ut sola eorum auctoritate patiatur jugum gravissimæ legis sibi imponi; tres solemnes instituuntur festivitates, quæ in summo honore semper fuerunt, Pascha in memoriam egressus populi ex Ægypto, Pentecostes prop-

ter legem datam in monte Sinai, et Scenopægia seu festum Tabernaculorum in commemorationem mansionis populi in deserto sub tentoriis. Arca in deserto ex jussu Moysis confecta, virga Aaron, tabulæ Legis, manna, serpens æneus cultu religioso tanquam pretiosa monumenta servabantur: verum si facta quæ Moyses narrat totidem essent mendacia, hæc universo populo suaderi non potuissent, ut attendenti patebit. Ergo 2°, etc. aliunde, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Moyses Terram Promissam exhibet ut præ abundantia melle et lacte fluentem: atqui constat illam esse aridam et sterilem: ergo.

R. Nego min. Multi enim viatores testantur regionem illam esse situ delectabilem et sua natura feracissimam; inconcussis autem argumentis constat illam fuisse olim omnis generis fructibus abundantissimam; solo igitur defectu culturæ facta est sterilis, sicut Græcia et multæ regiones Africæ. Ergo. Vide quatuor dissertationes D. Guénée, circa fertilitatem Palæstinæ, insertas in opere dicto, *Mémoires de l'Académie des Inscriptions*, et ad calcem sui operis *Lettres de quelques Juifs*, etc.

Obj. 2°. Narrat Moyses Israelitas vitulum aureum fusibilem in deserto fecisse: at incredibile est Israelitas sufficiens habuisse aurum in deserto, necessaria possedisse instrumenta, et artem satis percaluisse ut talem conficerent vitulum: ergo.

R. Nego min. 1° Sufficiens aurum facile haberi potuit, cum in aures aureas uxorum suarum, filiorum et filiarum obtulerint Israelitæ, Exod. xxxii, 3; 2° forte ille vitulus modicæ erat molis; 3° forte accurate et eleganter non fuit elaboratus; 4° per unam aut per duas hebdomadas operi illi vacare potuerunt Israelitæ; incredibile autem non videtur inter tantam hominum multitudinem inventos fuisse nonnullos qui tale opus sic perficere potuerint; nihil enim facilius est, secundum communes chimiæ regulas, quam aurum liquefacere; ars vero liquefaciendi metalla,

et diversa ex illis faciendi opera, notissima erat in Ægypto. Non mirum ergo si Israelitæ artem illam sufficienter percaluerint ut conflabilem vitulum facerent. Pari ratione facile concipitur Moysen potuisse eundem vitulum in pulverem redigere, cum aqua miscere, et bibendum Israelitis porrigere. Vide *Lettres de quelques Juifs*, t. 1.

Obj. 3°. Frequenter Israelitæ adversus Deum et Moysen murmuraverunt, et in idololatriam prolapsi sunt; atqui Deum et ipsius cultum non ita deseruissent, si ea vidissent miracula quæ a Moysè referuntur. Ergo.

R. Nego min. Nam, quidquid dicatur, certum est Israelitas legem Mosaicam admisisse et tenuisse tanquam divinam, licet graviter sibi onerosam et cupiditatum coercitivam: at nunquam illam sic admisissent, nec tanto zelo tenuissent, si miraculis a Moysè relatis non credidissent.

Illorum vero murmurationes et idololatriæ sunt actus inconsequentæ, sicut multos quotidie inter nos videmus. Quot enim Christiani pœnarum æternitatem unico debitam esse peccato firmiter credunt, et in innumera tamen prolabantur scelera! Eadem facilitate in idololatriam prolabi potuerunt Israelitæ; nam ingenii eorum crassitudo, cæterarum gentium exempla, comessationes aliæque sensuum voluptates, quæ inseparabiles erant idololatriæ comites, tam fortiter eos in actus idololatriæ alliciebant quam consuetæ cupiditates inducunt Christianos in peccatum. Ergo.

Obj. 4°. Facta quæ narrat Moyses tanta sunt et tam splendida, ut a vicinis nationibus ignorari non potuissent, et a scriptoribus profanis referri debuissent; attamen nihil de illis dicunt scriptores profani: ergo.

R. 1°. Nego maj. Nam 1° scriptores profani etiam antiquiores multo sunt Moysè posteriores, ut postea dicemus; facta igitur a Moysè relata, quamvis splendida, ignorare potuerunt, aut saltem nonnisi confuse et obscure ea cognoscere debuerunt; si enim abhinc 600 aut 1000 annis quædam facta etiam lucidissima apud aliquam gentem nobis vicinam contigissent, et nihil de iis scriptum fuisset, quid circa illa nunc sciremus? Fere nihil præter quasdam forte eorum notiones vagas, confusas et incertas: porro

sic erant ad minus scriptores profani respectu factorum a Moysè scriptorum; nihil de illis cognoscere poterant, nisi per quasdam traditiones vagas, confusas et valde incertas, tum propter longiorem distantiam, tum quia Judæi nullum habere volebant commercium cum Gentilibus, tum quia lingua Hebraica cæteris gentibus erat ignota, et 300 annis tantum ante Christum libri Moysis fuerunt a Septuaginta interpretibus in linguam Græcam translati. Ergo.

R. 2°. Nego min. Mentionem enim fecit Sanchoniaton de creatione mundi, Callimachus de homine ex luto facto, Berosus de diluvio, Artapanus de traiectione maris Rubri, Herodotus de præcipuis eventibus qui in Genesi describuntur; horum testimonia unusquisque videre potest apud Grotium, *De vera religione* et in toto opere citato *Guérin du Rocher*. Ergo.

Primitivæ populorum traditiones cum narratione Moysis concordant eamque confirmant, ut videre est in opere inscripto *Annales de philosophie chrétienne*, t. 2, p. 30, et in plurimis aliis articulis.

Præterea positivæ probationes non impugnantur per rationes negativas: atqui veritas historiæ Moysis positivis et firmis nititur argumentis; rationes autem ex silentio auctorum paganorum deductæ sunt tantum negativæ: nihil ergo probant. Si enim hæc argumentandi methodus valeret, multæ historiæ, de quarum veritate nemo dubitat, rejiciendæ essent, v. g. victoriæ Julii Cæsaris in Gallia; siquidem illarum testes habemus tantum ipsum Cæsarem et paucos ejusdem gentis scriptores, nec ulli proferuntur libri veterum Druidum, qui tamen de illis silere non debuissent. Ergo.

Manethos, Trogus Pompeius, Justinus et Tacitus referunt Israelitas ex Ægypto propter scabiem et lepram fuisse ejectos; addit Tacitus, Hist. l. 1, 2, 3 et 4, fontem in rupe ab iisdem Israelitis sitientibus fuisse detectum, unde Moyses totum populum recreavit. Hæc iterum nihil aliud esse videntur quam mera historiæ Moysis corruptio; illius saltem auctoritatem labefactare non possunt. Nam 1° illi scriptores Moysè sunt recentiores; 2° nulla assignant mo-

numenta; 3° multa referunt absurda, v. g. Tacitum non pudet asserere caput asini religioso cultu in templo Hierosolymitano servari propter fontem aquæ repertum; 4° absurdum est totum Israeliticum populum scabie et lepra fuisse corruptum, alioquin tot leges non fuissent institutæ ad distinguendum eos qui tali genere morbi laborabant.

Obj. 5°. Si prodigia quæ narrantur in Exodo essent divina, Pharaeo eis non restitisset. Ergo.

R. Nego ant. Nam 1° sæpe veritati cognitæ reluctatur, quando cupiditatibus est adversa: atqui prodigia quæ narrantur in Exodo cupiditatibus Pharaonis erant adversa. 2° Ea admittere potuit ut certa, et eorum consequentias negare, illa videlicet tribuendo magiæ. 3° Non semper illis restitit; ex historia enim Moysis pluries fidem illis adhibuit, et tandem, evidentia rei omnino victus, populum Israeliticum dimisit: ipsa ergo Pharaonis resistentia demonstrat prædicta prodigia fuisse divina. Ergo.

Inst. 1°. Si mare in duas partes divisum fuisset, Ægyptii hoc miraculo perterriti a persequendis Hebræis temperassent. Ergo.

R. Nego ant. Nam 1° Pharaeo magis ac magis induratus, tam huic miraculo resistere potuit quam præcedentibus quæ in Ægypto patrata erant. 2° Columna luminis ex parte Hebræorum, erat nubis ex parte Ægyptiorum: hoc posito, facile concipitur quomodo Ægyptii, ira inflammanti, persecuti fuerint Hebræos, etiam inter fluctus maris hinc et inde pendentes; illos propter noctis et columnæ nubis tenebras non videbant: unde, quando audierunt Deum e columna nubis tonantem, et senserunt aquas in se ruentes, stupefacti exclamaverunt, Exod. xiv, 25: *Fugiamus Israellem: Dominus enim pugnatur pro eis contra nos*: ergo hucusque miraculum non viderant.

Inst. 2°. Ipse Josephus, lib. 2 de Antiq. c. 7, dubitare videtur an transitus maris Rubri fuerit supernaturalis, an mere naturalis. Ergo.

R. 1° Quicumque integrum Josephi textum legerit, clare percipiet illum de veritate miraculi non dubitasse. 2° Etiam si de illa veritate dubitasset, nihil inde sequeretur;

apud omnes enim constat illum non semel ex humana prudentia suam dissimulasse fidem, ne Vespasiano et aliis magnatibus Romanis displiceret. Eo usque devenit ut inter leges Moysis hanc a se confictam inseruerit: *Nemo blasphemet deos quos aliæ civitates deos aestimant*: ipsius ergo testimonium contra testimonium Moysis prævalere non posset.

Obj. 6°. Moyses, qui fuit eruditus in omni sapientia Ægyptiorum, solertia erat præditus, et forte magnus fuit incantator: porro non repugnat talem hominem Hebræis per diabolica prodigia illusisse, vel per fraudes callide structas decepisse: ergo.

R. 1°. Nego maj. Narratio quippe Moysis omnes præ se fert characteres gravitatis, ingenuitatis et omnimodæ sinceritatis, adeo ut nullus scriptor humanus majorem vel etiam æqualem mereatur fidem.

R. 2°. Nego min. Etiam si admitteremus hypothesim nobis objectam, quæ repugnat, quisquis Pentateuchum attente legens sibi persuadere non posset illum ab impostore fuisse scriptum. Quis enim impostor, quantumvis solers vel diabolica potestate præditus supponatur, posset efficere vel simulare tanta prodigia, sensibilia, obvia, publica, sæpius iterata, ab ingenti multitudine visa, observata, firmiter credita, multiplicatis solemnibus monumentis ad posterum transmissa? Certe tale insanie exemplum, vel potius tale portentum, omnium prodigiorum esset maximum. Ergo.

PROPOSITIO SECUNDA.

Vera sunt facta quæ in Genesi narrantur.

Prob. Illa historia vera est cujus scriptor non fuit deceptus nec voluit decipere, et quæ insuper confirmatur notis veracitatis et populorum traditionibus: atqui talia sunt facta in Genesi narrata.

1° *Scriptor*, id est Moyses, non fuit deceptus. Nulla est difficultas circa facta Abrahamo posteriora, quia gens Hebræa in duodecim tribus divisa, secundum numerum filiorum Jacob, historiam avorum suorum in duodecim lineis